

Επίδοξος ληστής, ιδιοκτήτης κοσμηματοπωλείου και δεύτερο άτομο: Αναπαράστασεις δρώντων σε άρθρα ειδησεογραφικών σάιτ για τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου

Γεωργία Φραγκάκη¹ & Γιώργος Πολυμενέας²

¹Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ²Pompeu Fabra University
g.fragkaki@uop.gr, gpolymeneas@gmail.com

Abstract

This paper aims at analyzing the representations of Zak Kostopoulos and the two main persons accused of his death in the centre of Athens in September 2018. The data includes all relevant articles published in the first five days after Kostopoulos' death in five popular news websites. Following van Leeuwen's (2008) framework, the findings suggest that different strategies are followed for the social actors involved, suggesting a lack of balance, despite individual differences.

Keywords: representations, corpus linguistics, news websites, Zak Kostopoulos, social actors

1 Εισαγωγή

Το μεσημέρι της 21ης Σεπτεμβρίου 2018 μεταδίδεται η είδηση ότι ένας άνδρας που επιχείρησε να ληστέψει κοσμηματοπωλείο στην οδό Γλάδστωνος στο κέντρο της Αθήνας τραυματίστηκε βαριά στην προσπάθειά του να βγει από τη τζαμαρία του καταστήματος και μεταφέρεται με ασθενοφόρο στο νοσοκομείο, όπου στη συνέχεια κατέληξε. Το βράδυ της ίδιας μέρας η αρχική αναπαράσταση των γεγονότων άρχισε να αμφισβητείται μετά τη δημοσιοποίηση ενός βίντεο από το ειδησεογραφικό σάιτ Protothema, στο οποίο φαίνεται ότι ο άνδρας αυτός, η ταυτότητα του οποίου αποκαλύπτεται λίγο αργότερα, δέχτηκε επίθεση με κλοτσιές από άτομα που βρίσκονταν έξω από το κοσμηματοπωλείο. Τα άτομα αυτά σταδιακά ταυτοποιούνται ως ο ιδιοκτήτης του κοσμηματοπωλείου και ένας μεσίτης που διατηρεί γραφείο στην περιοχή. Η δημοσιοποίηση και άλλων βίντεο τις επόμενες μέρες άνοιξε τη συζήτηση και για τη συμμετοχή του διασώστη του ΕΚΑΒ, των αστυνομικών της ομάδας ΔΙΑΣ και άλλων στον σοβαρό τραυματισμό και τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου.

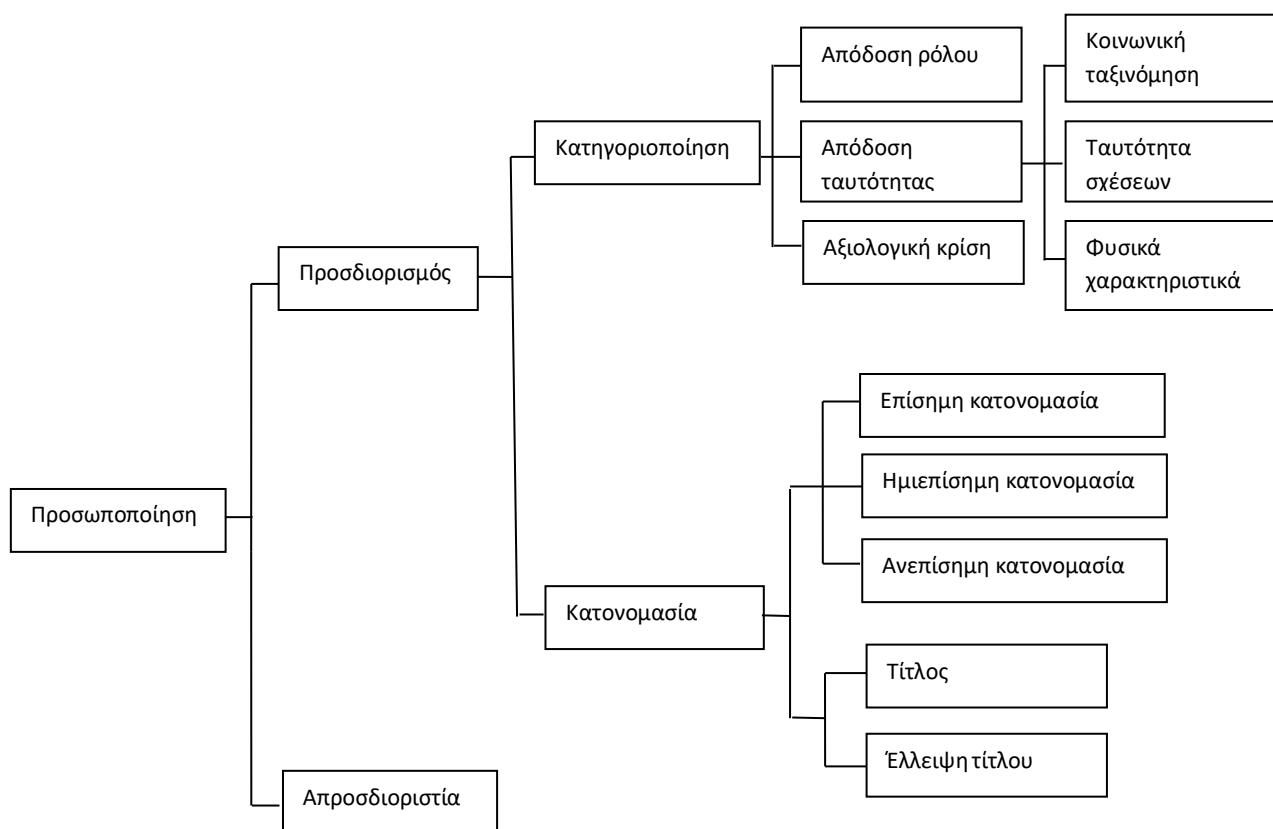
Όπως υποστηρίζουμε στο Πολυμενέας και Φραγκάκη (2019), η αναπαράσταση των γεγονότων που οδήγησαν στον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου σε πέντε δημοφιλή ειδησεογραφικά σάιτ υπήρξε μεροληπτική, ενώ υπάρχουν και ενδείξεις διασποράς ψευδών ειδήσεων. Στο άρθρο αυτό θα επικεντρωθούμε στην αναπαράσταση των δρώντων, και ειδικότερα του Ζακ Κωστόπουλου, του Σπυρίδωνος Δημόπουλου, κοσμηματοπώλη, και του Αθανάσιου Χορταριά, μεσίτη, στο ίδιο σώμα κειμένων, που αποτελείται από όλα τα άρθρα που δημοσιεύθηκαν τις πέντε πρώτες μέρες μετά τον θάνατο του πρώτου.

Στον Πίνακα 1 δίνεται ένα χρονολόγιο με τα βασικά γεγονότα των ημερών που μελετώνται, τα οποία θα φανούν χρήσιμα στην ανάλυση.

Ημερομηνία	Γεγονότα
21/9	Μεσημέρι: είδηση για τραυματισμό από τζαμαρία και θάνατο «ληστή» στην Ομόνοια Βράδυ: - βίντεο που δείχνει επίθεση στον «ληστή» - αποκάλυψη της ταυτότητάς του
22/9	Σύλληψη κοσμηματοπώλη
23/9	Ανάρτηση Βαλλιανάτου: ο Ζακ Κωστόπουλος δεν μπήκε για να κλέψει, αλλά για να προστατευτεί
24/9	Ιατροδικαστική έκθεση για τα αίτια θανάτου
25/9	- Σύλληψη μεσίτη - Κηδεία Ζακ Κωστόπουλου

Πίνακας 1 | Χρονολόγιο των γεγονότων

Η ανάλυση αξιοποιεί το θεωρητικό πλαίσιο της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής στη μελέτη των λεξικογραμματικών επιλογών για την αναπαράσταση των δρώντων (actors) που συμμετέχουν σε συγκεκριμένες υλικές διαδικασίες (material processes) όπως η «ληστεία» του κοσμηματοπωλείου και ο ξυλοδαρμός του Ζακ Κωστόπουλου (Halliday και Matthiessen 2004: 168 κ.εξ.). Για την ανάλυση αυτή ακολουθείται το δίκτυο κοινωνικών δρώντων (social actors) του van Leeuwen (2008: 52). Στο Γράφημα 1 παρουσιάζεται το μέρος του δικτύου που αξιοποιείται εδώ.

Γράφημα 1 | Μέρος δικτύου κοινωνικών δρώντων κατά van Leeuwen (2008: 52)

Κατά τον van Leeuwen (2008: 39 κ.εξ.), οι κοινωνικοί δρώντες που δηλώνονται ως πρόσωπα μπορούν να προσδιορίζονται (determination) ή όχι (indetermination). Στην πρώτη περίπτωση μπορούν να κατονομάζονται (nomination) ή/και να κατηγοριοποιούνται (categorization). Η κατονομασία διακρίνεται ως προς τον βαθμό επισημότητας σε επίσημη (μόνο επώνυμο), ημιεπίσημη (ονοματεπώνυμο) και

ανεπίσημη (μόνο μικρό όνομα), και ως προς τη χρήση ή όχι τίτλου (*κύριος, Δρ.* κ.λπ.). Η κατηγοριοποίηση διακρίνεται στην απόδοση ρόλου (functionalization), που αναφέρεται στον κοινωνικό ρόλο ή στο επάγγελμα κάποιου, στην απόδοση ταυτότητας (identification) και στην αξιολογική κρίση (appraisement). Η απόδοση ταυτότητας διακρίνεται περαιτέρω σε κοινωνική ταξινόμηση (classification), με την οποία ένα πρόσωπο τοποθετείται σε μια κοινωνική ομάδα με βάση χαρακτηριστικά όπως η ηλικία, το κοινωνικό φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η κοινωνική τάξη κ.λπ., σε ταυτότητα σχέσεων (relational identification), η οποία αναφέρεται στις σχέσεις που αναπτύσσουν τα πρόσωπα με άλλα άτομα (π.χ. *μητέρα, συνάδελφος*) και σε ταυτότητα ως προς τα φυσικά χαρακτηριστικά (physical identification), που μπορεί να δηλώνεται με λέξεις όπως *ψηλή, ξανθός* κ.λπ. Από τις παραπάνω διακρίσεις πολύ σημαντικές για την ανάλυσή μας είναι η απροσδιοριστία και, στην περίπτωση του προσδιορισμού, η κατονομασία, η απόδοση ρόλου και η κοινωνική ταξινόμηση.

2 Δεδομένα και μεθοδολογία

Τα δεδομένα της έρευνας περιλαμβάνουν όλα τα άρθρα σχετικά με το θέμα που δημοσιεύτηκαν σε πέντε δημοφιλή ειδησεογραφικά σάιτ (News247, Newsbeast, Newsbomb, Newsit και Protothema) από τις 21 έως τις 25 Σεπτεμβρίου 2018. Το σώμα κειμένων που δημιουργήθηκε αποτελείται από 41.689 λέξεις (βλ. Πίνακα 2).

Ειδησεογραφικά σάιτ	Αριθμός λέξεων	Αριθμός άρθρων
News247	9101	28
Newsbeast	9539	41
Newsbomb	6116	14
Newsit	8204	16
Protothema	8729	28
Σύνολο	41689	127

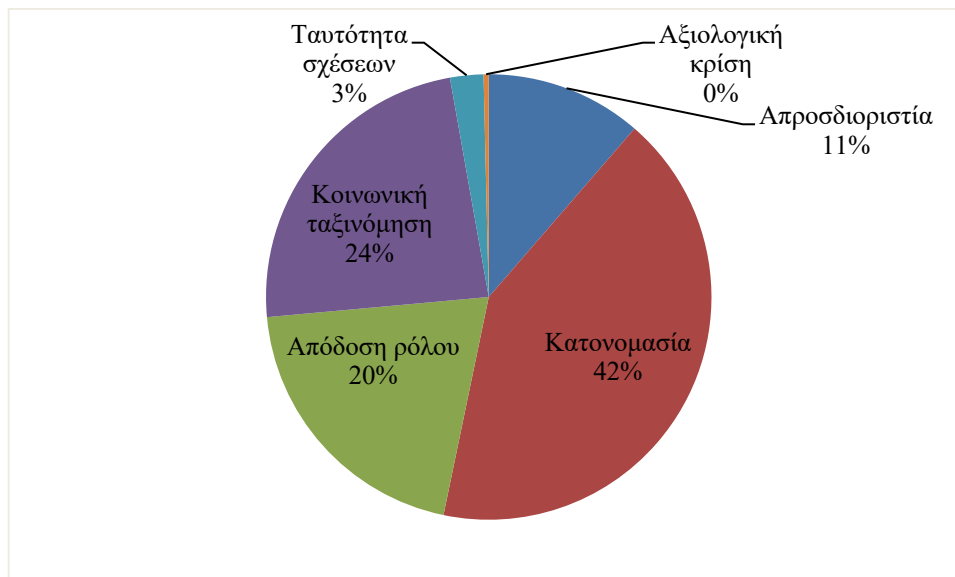
Πίνακας 2 | Δεδομένα ανά ειδησεογραφικό σάιτ

Οι διαφορές στον αριθμό των λέξεων και των άρθρων που δημοσιεύτηκαν στο ίδιο διάστημα μαρτυρούν τη σχετική σπουδαιότητα του θέματος για κάθε σάιτ. Είναι χαρακτηριστικό λ.χ. ότι το Newsbomb παρουσιάζει τις λιγότερες δημοσιεύσεις και τον μικρότερο αριθμό λέξεων, όπως επίσης ότι ο αριθμός των άρθρων διπλασιάζεται τη δεύτερη μέρα και ξαναδιπλασιάζεται τις δύο τελευταίες μέρες.

Για την ανάλυση των δεδομένων ακολουθήθηκε η μεθοδολογία της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων (βλ. Γούτσος και Φραγκάκη 2015). Με το πρόγραμμα AntConc 3.5.8 δημιουργήθηκε ένας συνολικός κατάλογος συχνότητας, στον οποίο εντοπίστηκε λεξιλόγιο που μπορεί να αναπαριστά τους δρώντες. Η χρήση του λεξιλογίου αυτού μελετήθηκε με συμφραστικούς πίνακες, ενώ καταγράφηκε η εξέλιξη της συχνότητας εμφάνισής του ανά ειδησεογραφικό σάιτ και ανά ημέρα (πρβλ. Fragaki 2017). Περιπτώσεις στις οποίες το λεξιλόγιο αποτελούσε μέρος μεταφερόμενου λόγου από άλλες πηγές διακρίθηκαν από τις υπόλοιπες, στις οποίες θεωρούμε ότι η λεξιλογική επιλογή είναι των συντακτών των κειμένων. Τέλος, βρέθηκαν οι λέξεις-κλειδιά σε κάθε σάιτ, με σύγκριση κάθε υποσώματος με το σύνολο, χρησιμοποιώντας το στατιστικό τεστ χ^2 ($p < 0,05$) έτσι ώστε να μελετηθεί με μεγαλύτερη ακρίβεια το στίγμα τους.

3 Ευρήματα

Στο Γράφημα 2 παρουσιάζεται η κατανομή των αναπαραστάσεων του Ζακ Κωστόπουλου στο σύνολο των δεδομένων, σύμφωνα με τις διακρίσεις του van Leeuwen (2008).

Γράφημα 2 | Αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου κατά van Leeuwen (2008: 52)

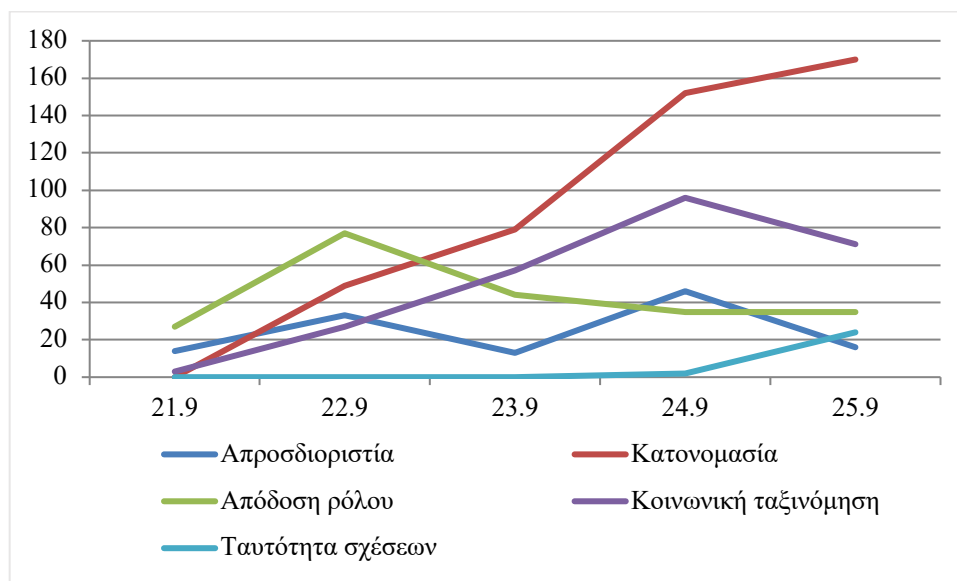
Όπως φαίνεται, μόνο στο 11% των περιπτώσεων δεν προσδιορίζεται, αναπαρίσταται δηλαδή ως *άνθρωπος*, *άτομο* και *άνδρας/άντρας*,¹ ενώ στο 89% είτε κατονομάζεται (42%) είτε κατηγοριοποιείται (47%). Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση υπερέχει ελαφρώς η απόδοση ταυτότητας, που περιλαμβάνει την ταξινόμησή του ως προς κοινωνικά χαρακτηριστικά (24%) και την απόδοση ταυτότητας που προκύπτει από τις σχέσεις του (3%), ακολουθεί η απόδοση ρόλου (20%) ενώ ελάχιστη είναι η αξιολογική κρίση.

Αν συγκρίνουμε με τις αναπαραστάσεις που δεν αποδίδονται σε άλλες πηγές, οι τάσεις είναι παρόμοιες. Η απροσδιοριστία συρρικνώνεται στο 9%, η κατονομασία αυξάνεται στο 44%, ενώ η κατηγοριοποίηση διατηρεί τα ποσοστά της. Η αναπαράσταση δηλαδή με όρους ταυτότητας σχέσεων (με τη χρήση του *παιδί*) και η αξιολογική κρίση (με τη χρήση του *τσούλα*) δεν γίνεται από τα ίδια τα ειδησεογραφικά σάιτ, αλλά από άλλα πρόσωπα (στην πρώτη περίπτωση από τον πατέρα του και στη δεύτερη περίπτωση από τον ίδιο σε μεταφορά λόγων του).

Ενδιαφέρον έχει και η εξέλιξη της συχνότητας των αναπαραστάσεων του Ζακ Κωστόπουλου, που φαίνεται στο Γράφημα 3. Τις πρώτες δύο μέρες συχνότερη είναι η απόδοση ρόλου, ενώ από την τρίτη μέρα και μετά κυριαρχεί, εμφανίζοντας σταδιακή άνοδο, η κατονομασία. Ανοδική πορεία εμφανίζει και η κοινωνική ταξινόμηση, η οποία φτάνει στην υψηλότερη συχνότητα στις 24/9 και μετά μειώνεται. Η απροσδιοριστία μένει γενικά σταθερή, ενώ η ταυτότητα σχέσεων (με τη λέξη *παιδί*) εμφανίζεται κυρίως στις 25/9 σε συνεντεύξεις του πατέρα του. Η απόδοση ρόλου και

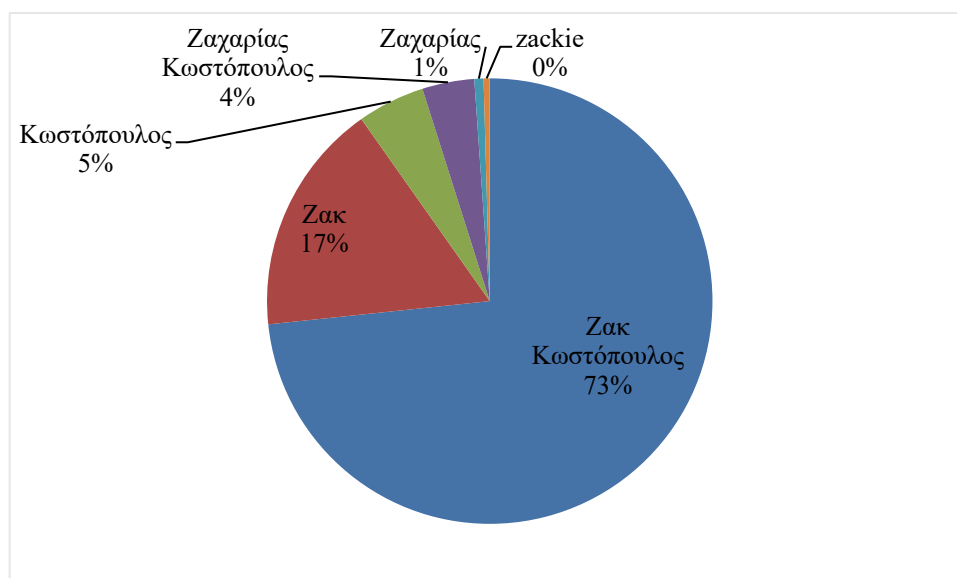
¹ Η χρήση του *άνδρας/άντρας* σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ανάλογη του *άνθρωπος*. Γι' αυτό το λόγο θεωρήσαμε ότι δεν πρόκειται για ταξινόμηση του Ζακ Κωστόπουλου με βάση κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως το φύλο, αλλά για ένδειξη απροσδιοριστίας.

η κοινωνική ταξινόμηση παρουσιάζουν αντίστροφη εικόνα: η μεν είναι συχνότερη τις πρώτες δύο μέρες και η δε τις δύο τελευταίες.

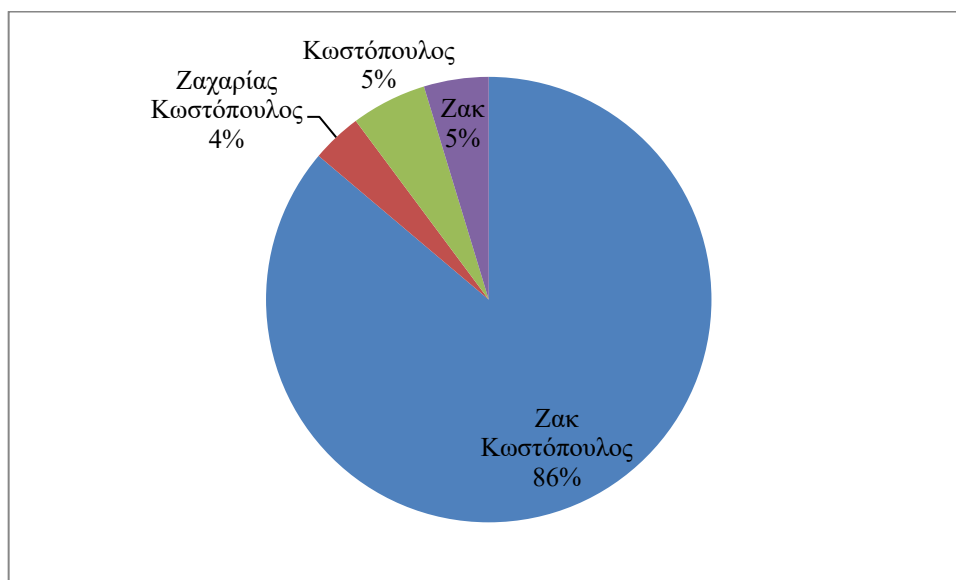
Γράφημα 3 | Αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου στη διάρκεια των πέντε ημερών

Όπως φαίνεται από τα Γραφήματα 2 και 3, η κατονομασία είναι σημαντική για την αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου. Στο Γράφημα 4 που ακολουθεί φαίνεται ότι η επικρατέστερη επιλογή στο σύνολο των δεδομένων είναι *Ζακ Κωστόπουλος* (73%) και ακολουθεί το *Ζακ* (17%). Παρόμοια συχνότητα εμφανίζουν το *Κωστόπουλος* (5%) και *Ζαχαρίας Κωστόπουλος* (4%), ενώ τα *Ζαχαρίας* και *Zackie* είναι πολύ σπάνια. Σύμφωνα με τους σχετικούς όρους η συχνότερη επιλογή κατονομασίας αθροιστικά είναι η ημεπίσημη (*Ζακ Κωστόπουλος* και *Ζαχαρίας Κωστόπουλος*), ενώ ακολουθεί η ανεπίσημη (*Ζακ*, *Ζαχαρίας*, *Zackie*) και σπανιότερη είναι η επίσημη, μόνο με το επώνυμο (*Κωστόπουλος*).

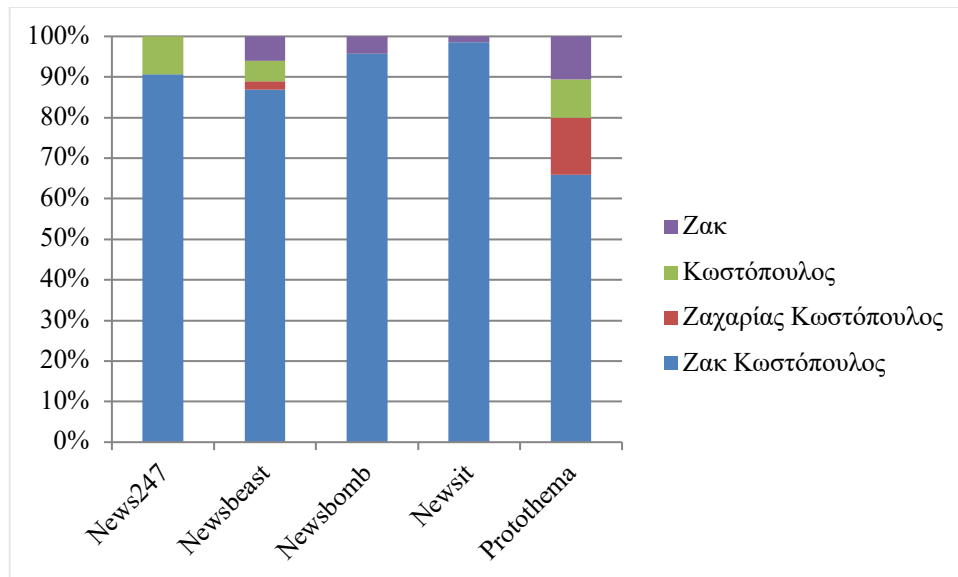
Γράφημα 4 | Επιλογές κατονομασίας του Ζακ Κωστόπουλου στο σύνολο των δεδομένων

Αν συγκρίνουμε μάλιστα με το Γράφημα 5, στο οποίο δεν περιλαμβάνεται η κατονομασία που αποδίδεται σε άλλες πηγές, παρατηρούμε ότι κατά 90% κυριαρχεί η ημιεπίσημη κατονομασία, ενώ η ανεπίσημη έχει συρρικνωθεί σημαντικά, καθώς τα ειδησεογραφικά σάιτ χρησιμοποιούν μόνο το *Ζακ* και όχι τα *Ζαχαρίας* και *Zackie*, τα οποία εμφανίζονται μόνο στον λόγο της οικογένειάς του ή φίλων/αλληλέγγυων αντίστοιχα. Η επιλογή αυτή είναι σημαντική καθώς αντικατοπτρίζει την τοποθέτηση των μέσων σε σχέση με την αποδοχή του αυτοπροσδιορισμού του.

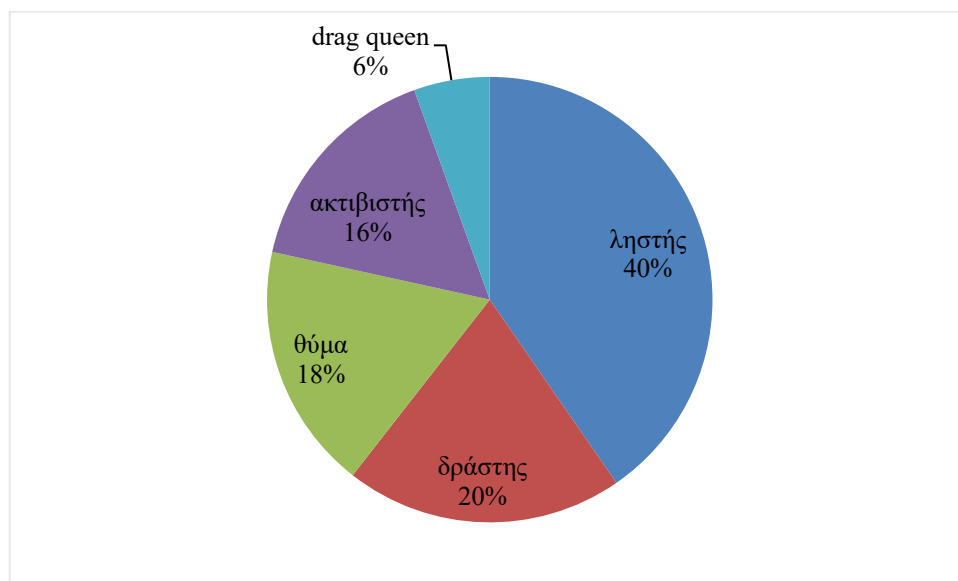
Γράφημα 5 | Επιλογές κατονομασίας του Ζακ Κωστόπουλου χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 6, το News247 ακολουθεί τη γραμμή της ημιεπίσημης και επίσημης κατονομασίας. Τα Newsbomb και Newsit σε πολύ υψηλά ποσοστά χρησιμοποιούν την κυρίαρχη σε όλα τα σάιτ επιλογή της ημιεπίσημης κατονομασίας, αλλά εμφανίζουν και ένα μικρό ποσοστό ανεπίσημης κατονομασίας, ενώ μεγαλύτερη ποικιλία εμφανίζουν τα άλλα δύο σάιτ. Ιδιαίτερα στο Protothema εμφανίζεται με συγκριτικά μεγάλη συχνότητα η κατονομασία *Ζαχαρίας Κωστόπουλος*, που εμφανίζεται σε επίσημα έγγραφα, η χρήση της οποίας φανερώνει αποστασιοποίηση σε σχέση με τον αυτοπροσδιορισμό του. Η επιλογή αυτή δεν φαίνεται να εντάσσεται στο πλαίσιο μιας λεγόμενης «σοβαρής» δημοσιογραφίας, όπως ίσως συμβαίνει με το News247, στο οποίο απουσιάζει η ανεπίσημη κατονομασία. Αντίθετα, παρατηρείται η συνύπαρξη ημιεπίσημης, ανεπίσημης και επίσημης κατονομασίας, κάτι που ενισχύει την ερμηνεία αυτή. Η σπουδαιότητα της κατονομασίας αυτής για το Protothema υπογραμμίζεται και από το ότι οι τύποι *Ζαχαρία* και *Ζαχαρίας* αποτελούν λέξεις-κλειδιά στο υποσώμα του συγκεκριμένου σάιτ.

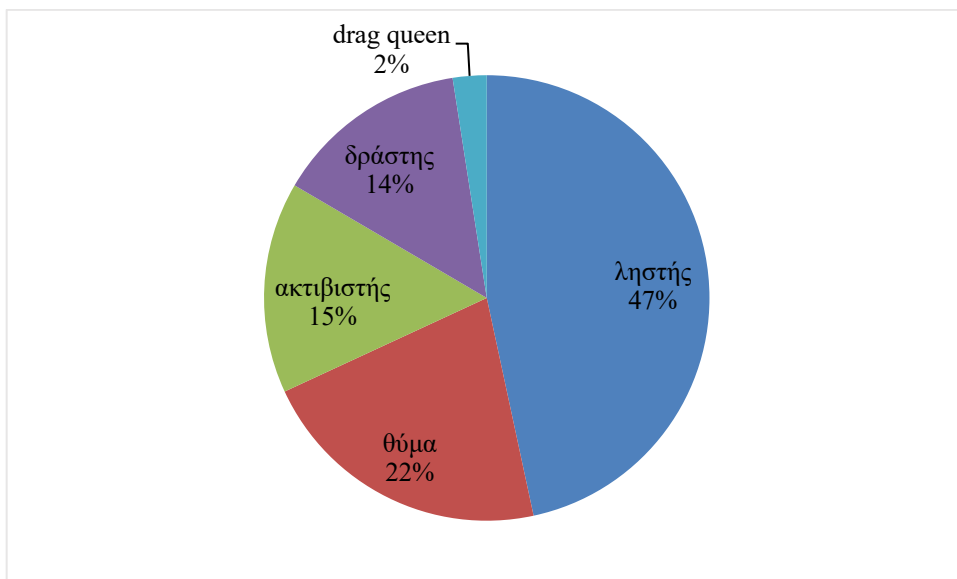
Γράφημα 6 | Κατονομασία του Ζακ Κωστόπουλου ανά σάιτ χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

Όσον αφορά την απόδοση ρόλου, η συντριπτική πλειονότητα (περίπου το 80%) των γλωσσικών επιλογών αφορά τον ρόλο του στα γεγονότα της 21/9. Πιο συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο Γράφημα 7, σε ποσοστό 40% αναπαρίσταται ως *ληστής*, κατά 20% ως *δράστης* και κατά 18% ως *θύμα*.

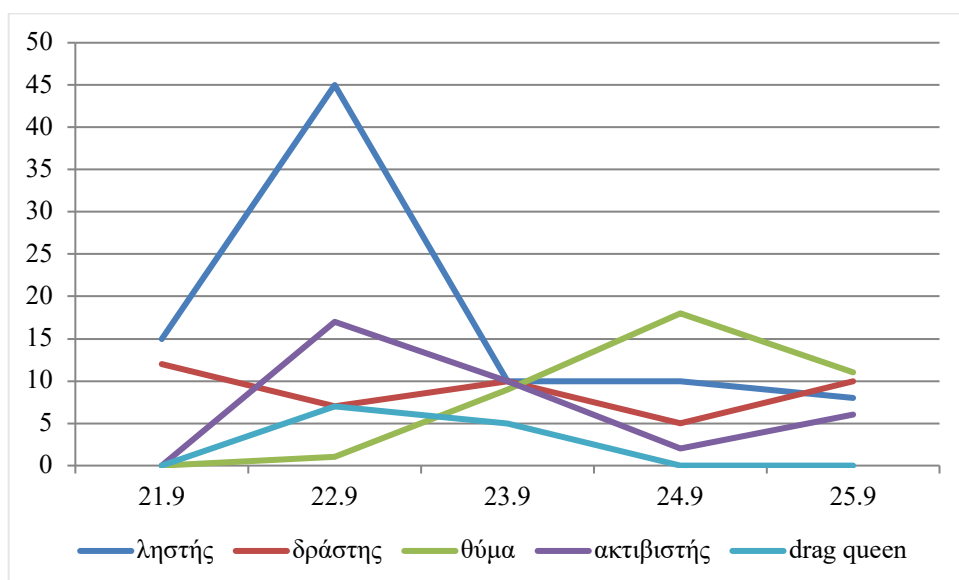
Γράφημα 7 | Απόδοση ρόλου στον Ζακ Κωστόπουλο στο σύνολο των δεδομένων

Τα ποσοστά αυτά εμφανίζουν μικρές διαφορές σε σχέση με τις αναπαραστάσεις που δεν αποδίδονται σε άλλες πηγές (Γράφημα 8). Ενώ η αναπαράσταση του ληστή είναι συγκριτικά συχνότερη, η αναπαράσταση του δράστη μειώνεται, αλλά αυξάνεται συγκριτικά η αναπαράσταση του θύματος. Οι υπόλοιπες γλωσσικές επιλογές είναι *ακτιβιστής* και *drag queen*, από τα οποία το πρώτο είναι σχεδόν σταθερό και στα δύο Γραφήματα, ενώ το δεύτερο μειώνεται αρκετά στο Γράφημα 8, κάτι που υποδεικνύει ότι είναι πιο συχνό στον λόγο άλλων πηγών και πιο συγκεκριμένα στον λόγο του ίδιου του Ζακ Κωστόπουλου σε συνεντεύξεις που αναπαράγονται.

Γράφημα 8 | Απόδοση ρόλου στον Ζακ Κωστόπουλο χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

Όπως φαίνεται από το Γράφημα 9, στις 21/9 η κυρίαρχη αναπαράσταση είναι εκείνη του ληστή και του δράστη. Την επόμενη μέρα (22/9) η αναπαράσταση του ληστή βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο της, ενώ δεύτερη σε συχνότητα είναι εκείνη του ακτιβιστή, επιχειρείται δηλαδή να κατηγοριοποιηθεί ο Ζακ Κωστόπουλος όχι μόνο σε σχέση με το συγκεκριμένο γεγονός, αλλά και με την απόδοση ενός ρόλου ανεξάρτητου από αυτό. Στις 23/9 οι αναπαραστάσεις συγκλίνουν από άποψη συχνότητας, ενώ στις 24/9 η κυρίαρχη αναπαράσταση είναι του θύματος. Στις 25/9 οι αναπαραστάσεις παρουσιάζουν τάση για σύγκλιση, με χαρακτηριστική την αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου εξίσου ως θύματος και ως δράστη.

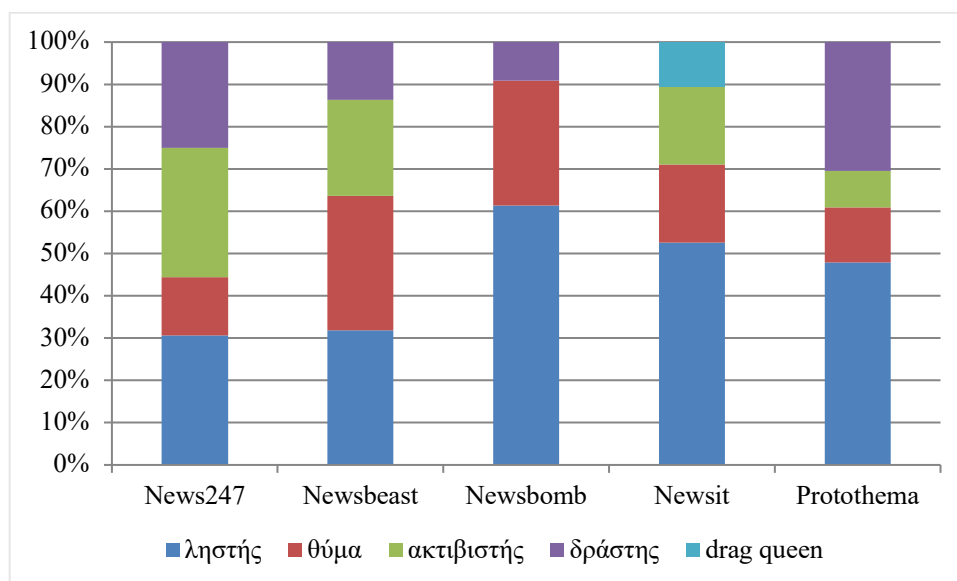

Γράφημα 9 | Εξέλιξη της απόδοσης ρόλου στον Ζακ Κωστόπουλο στο σύνολο των δεδομένων

Τα ειδησεογραφικά σάιτ, όπως φαίνεται στο Γράφημα 10, παρουσιάζουν διαφορές έμφασης στον ρόλο που αποδίδουν στον Ζακ Κωστόπουλο. Το News247 δίνει

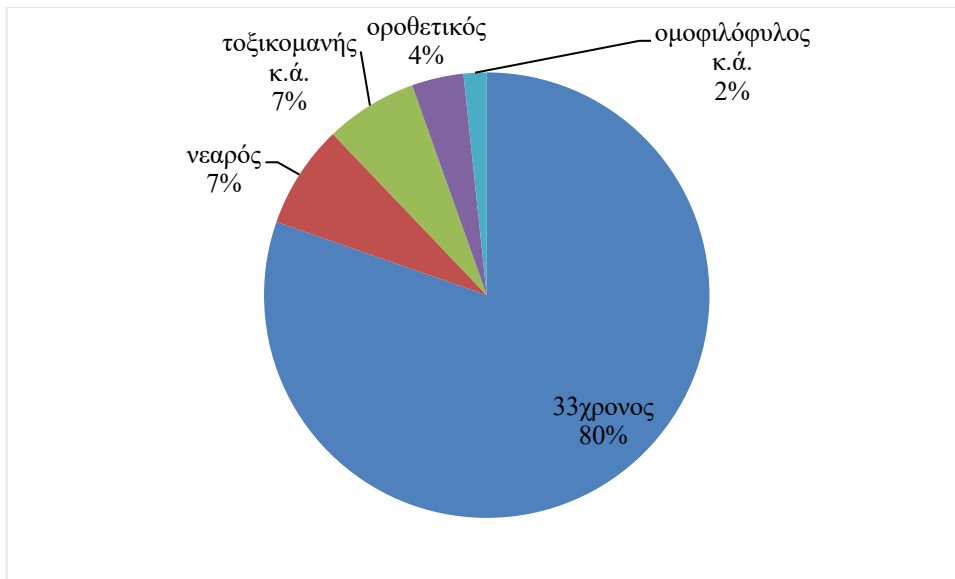
έμφαση στον ευρύτερο κοινωνικό του ρόλο ως ακτιβιστή (μάλιστα η λέξη αποτελεί λέξη-κλειδί στο υποσώμα αυτό). Παράλληλα, τον αναπαριστά λιγότερο ως ληστή. Συγκριτικά συχνή αναπαράστασή του ως ακτιβιστή κάνουν και τα Newsbeast και Newsit, ενώ στο δεύτερο αναφέρεται και ως drag queen. Στο Newsbeast παρουσιάζεται μεγαλύτερη ισορροπία στη συχνότητα της αναπαράστασης ως ληστή/δράστη και ως θύματος. Αντίθετα, τα Newsbomb και Protothema εμφανίζουν υψηλά ποσοστά της αναπαράστασης ως ληστή/δράστη. Ειδικότερα, στο Newsbomb απουσιάζει η αναπαράσταση του ρόλου του Ζακ Κωστόπουλου πέραν των γεγονότων που οδήγησαν στον θάνατό του (δεν αναπαρίσταται ποτέ λ.χ. ως ακτιβιστής), ενώ η αναπαράσταση του ληστή είναι πολύ πιο συχνή. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι και η αναπαράσταση του θύματος είναι αρκετά συχνή στο ίδιο σάιτ.

Γράφημα 10 | Απόδοση ρόλου στον Ζακ Κωστόπουλο ανά ειδησεογραφικό σάιτ χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

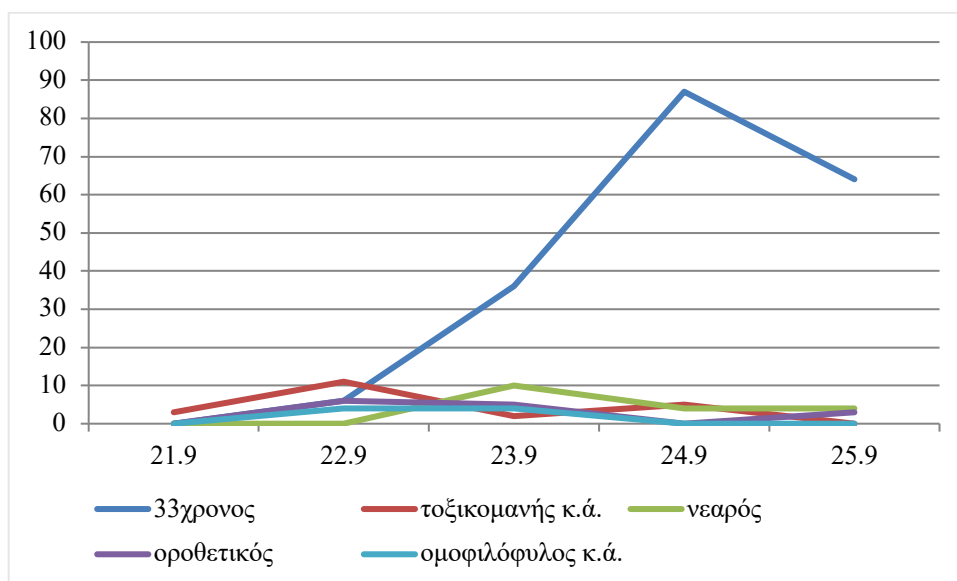
Αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλα τα σάιτ παρατηρείται η λεξική σύναψη *επίδοξος ληστής* με την οποία εμφανίζεται το *ληστής* στις περισσότερες εμφανίσεις του. Στο Newsbomb εξίσου συχνή είναι και η σύναψη *φερόμενος ληστής*, η οποία εμφανίζεται από τις 23/9 και μετά. Ενώ σε άλλα σάιτ η αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου ως ληστή μετά τις 23/9 μειώνεται σημαντικά, εξαφανίζεται ή εμφανίζεται μόνο σε μεταφορά λόγων άλλων, στο Newsbomb συνεχίζει να εμφανίζεται, αλλά σχεδόν σε όλες τις εμφανίσεις του με την προσθήκη του συγκεκριμένου δείκτη επιστημικής στάσης, ο οποίος μάλιστα είναι και λέξη-κλειδί στο Newsbomb.

Ως προς την απόδοση ταυτότητας και συγκεκριμένα την κοινωνική ταξινόμηση του Ζακ Κωστόπουλου, παρατηρούμε (Γράφημα 11) ότι τα ειδησεογραφικά σάιτ κυρίως τον αναπαριστούν με αναφορά στην ηλικία του (ως 33χρονο σε ποσοστό 80% και ως νεαρό σε ποσοστό 7%), κάτι που συνηθίζεται στα ΜΜΕ. Σπανιότερα αναπαρίσταται και ως *τοξικομανής* (εναλλακτικά *χρήστης*, *εξαρτημένος από ναρκωτικές ουσίες*, *πρεζάκιας* και *τοξικοεξαρτημένος* – οι τελευταίοι δύο όροι αποδίδονται σε άλλες πηγές), *οροθετικός* και *ομοφυλόφιλος* (εναλλακτικά *αδερφή*, με απόδοση στον ίδιο), ενώ δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφορές στη συχνότητα κάθε αναπαράστασης στο σύνολο και στα δεδομένα που δεν αποδίδονται σε άλλες πηγές.

Γράφημα 11 | Κοινωνική ταξινόμηση για τον Ζακ Κωστόπουλο χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

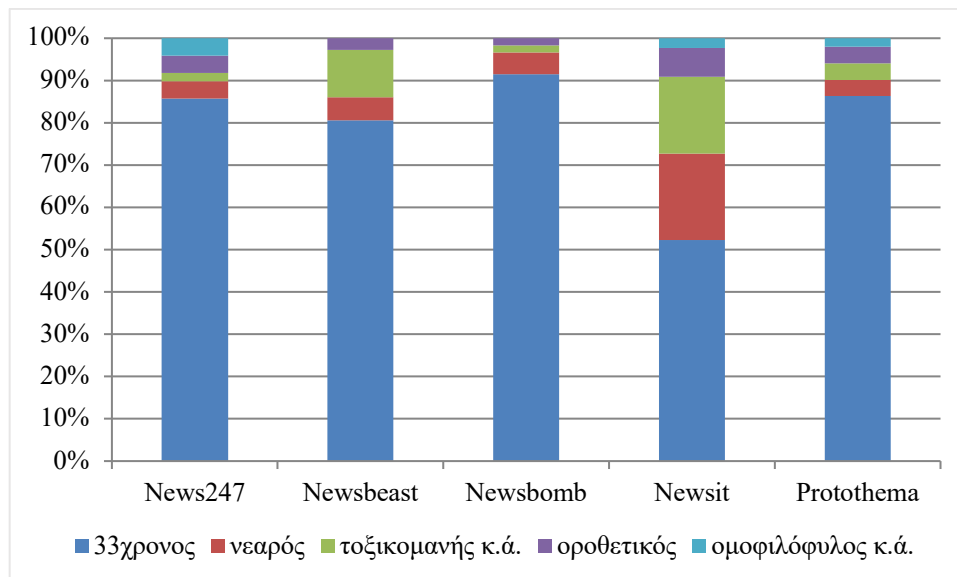
Όπως φαίνεται στο Γράφημα 12, συχνότερη αναπαράσταση τις πρώτες δύο μέρες είναι εκείνη του τοξικομανή, ενώ από τις 23/9 και μετά κυριαρχεί η πιο ουδέτερη αναπαράσταση του 33χρονου.

Γράφημα 12 | Κοινωνική ταξινόμηση για τον Ζακ Κωστόπουλο στη διάρκεια των πέντε ημερών στο σύνολο των δεδομένων

Αν συγκρίνουμε αυτό το γράφημα με το Γράφημα 9, παρατηρούμε ότι τις δύο πρώτες μέρες τα ειδησεογραφικά σάιτ προσανατολίζονται κυρίως στην απόδοση του ρόλου του ληστή (και δευτερευόντως του ακτιβιστή), ενώ στη συνέχεια κυριαρχεί η κοινωνική ταξινόμηση, κυρίως με το ουδέτερο 33χρονος. Η αρχική αναπαράσταση του ληστή και τοξικομανή, που εξυπηρετεί το κυρίαρχο αφήγημα για τα γεγονότα, δίνει τη θέση της στην κυρίαρχη αναπαράσταση του 33χρονου, και δευτερευόντως στην αντίστροφη αναπαράσταση του θύματος.

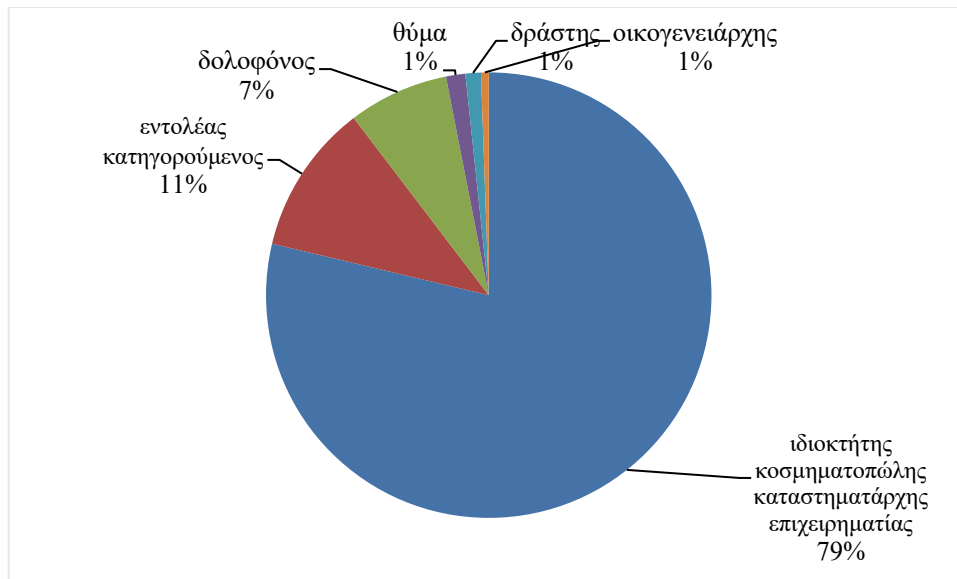
Σε όλα τα σάιτ εμφανίζονται όλες οι αναπαραστάσεις (βλ. Γράφημα 13) με εξαίρεση τα Newsbeast και Newsbomb, στα οποία δεν αναπαρίσταται ποτέ ο Ζακ Κωστόπουλος ως ομοφυλόφιλος. Επιπλέον, αξιοσημείωτη είναι η συγκριτικά συχνότερη αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου ως τοξικομανή από το Newsbeast και το Newsit.

Γράφημα 13 | Κοινωνική ταξινόμηση για τον Ζακ Κωστόπουλο ανά ειδησεογραφικό σάιτ χωρίς απόδοση σε άλλες πηγές

Η αναπαράσταση των δύο άλλων σημαντικότερων δρώντων είναι τελείως διαφορετική. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι και οι δύο δεν κατονομάζονται. Μοναδική εξαίρεση μία εμφάνιση επίσημης κατονομασίας με χρήση τίτλου (*κ. Δημόπουλος*) για τον ιδιοκτήτη του κοσμηματοπωλείου στο Newsit.

Η αναπαράσταση του Σπυρίδωνος Δημόπουλου γίνεται κατά 93% με απόδοση ρόλου, δευτερευόντως με κοινωνική ταξινόμηση (73χρονος, 6%) και, τέλος, με απροσδιοριστία (*άνθρωπος*, 1%). Όπως φαίνεται στο Γράφημα 14, η κυρίαρχη αναπαράσταση απόδοσης ρόλου είναι εκείνη του *ιδιοκτήτη/κοσμηματοπώλη/καταστηματάρχη/επιχειρηματία*, συνδέεται δηλαδή με την επαγγελματική του ιδιότητα. Ακολουθεί η αναπαράστασή του με βάση τον ρόλο του με νομικούς όρους (*εντολέας, κατηγορούμενος*). Παρότι σε ποσοστό 7% αναπαρίσταται ως *δολοφόνος*, είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι εμφανίσεις της λέξης βρίσκονται σε μεταφερόμενο λόγο είτε φίλων/αλληλέγγυων του Ζακ Κωστόπουλου είτε του γιου του ίδιου, που επιχειρεί να αντικρούσει τον χαρακτηρισμό. Τέλος, οι αναπαραστάσεις του δράστη και του θύματος εμφανίζονται με ίδια, ιδιαίτερα χαμηλή, συχνότητα, κάτι που σημαίνει ότι τα ειδησεογραφικά σάιτ δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με την απόδοση αυτών των ρόλων στον Σπυρίδωνα Δημόπουλο.

Γράφημα 14 | Απόδοση ρόλου για τον Σπυρίδωνα Δημόπουλο στο σύνολο των δεδομένων

Είναι ενδιαφέρον ότι στη διάρκεια των πέντε ημερών η αναπαράσταση με απόδοση ρόλου στον Σπυρίδωνα Δημόπουλο είναι διαρκώς παρούσα και εμφανίζει συνεχή ανοδική πορεία, ενώ η κοινωνική ταξινόμηση ως προς την ηλικία, που ακολουθεί σε συχνότητα, εμφανίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις 25/9, στο πλαίσιο της απολογία του στον ανακριτή. Η «ουδέτερη» δηλαδή αναπαράσταση σε σχέση με την ηλικία, η οποία στην περίπτωση του Ζακ Κωστόπουλου είναι κυρίαρχη, δεν είναι σημαντική για την αναπαράσταση του Σπυρίδωνος Δημόπουλου, αργεί πολύ να εμφανιστεί και συνδέεται με μια επίσημη διαδικασία όπως η ανάκριση.

Τα ειδησεογραφικά σάιτ δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διαφορές. Αξίζει μόνο να σημειωθεί ότι τα News247, Newsbeast και Newsit τον αναπαριστούν σχεδόν αποκλειστικά με απόδοση ρόλου, ενώ στο Newsbomb και στο Protothema εμφανίζεται σε ποσοστό 10-15% και η κοινωνική ταξινόμηση ως προς την ηλικία. Στο Newsbomb επίσης τύποι της λέξης *ιδιοκτήτης* αποτελούν λέξεις-κλειδιά, κάτι που ίσως υποδεικνύει ότι δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε σχέση με τα υπόλοιπα σάιτ στην οπτική του ίδιου.

Η αναπαράσταση του δεύτερου εμπλεκόμενου, του Αθανάσιου Χορταριά, παρουσιάζει ομοιότητες αλλά και διαφορές. Μια ομοιότητα είναι ότι και στην περίπτωσή του αποφεύγεται η κατονομασία, ενώ μια σημαντική διαφορά είναι ότι σε ποσοστό 60% αναπαρίσταται με απροσδιοριστία (*άτομο/άντρας/άνδρας/περαστικός*). Επόμενη σε συχνότητα (23%) είναι η κοινωνική ταξινόμηση ως προς την ηλικία (*55χρονος*) και ακολουθεί η απόδοση ρόλου (18%), στην οποία περιλαμβάνεται εξίσου η επαγγελματική του ιδιότητα (*ιδιοκτήτης/καταστηματάρχης*) και η ιδιότητά του με νομικούς όρους (*κατηγορούμενος/συλληφθείς*). Οι πιο σημαντικές διαφορές μεταξύ των σάιτ αφορούν τον βαθμό της απροσδιοριστίας: το Newsit με το Newsbeast και το Newsbomb να ακολουθούν παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά απροσδιοριστίας, ενώ το News247 και το Protothema επιχειρούν σε ποσοστό περίπου 60% να τον προσδιορίσουν είτε με απόδοση ρόλου είτε με κοινωνική ταξινόμηση.

4 Συμπεράσματα

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, τα ειδησεογραφικά σάιτ εστιάζουν στην αναπαράσταση κυρίως του Ζακ Κωστόπουλου. Ιδιαίτερα συχνή είναι η κατονομασία του, σε αντίθεση με τους άλλους δύο δρώντες, οι οποίοι γενικά δεν κατονομάζονται, έτσι ώστε να μειώνεται η πρόσβαση των αναγνωστών σε προσωπικές τους πληροφορίες. Ενδιαφέρον έχει ότι για την ανεπίσημη κατονομασία του τα σάιτ επιλέγουν μόνο το Ζακ και όχι το Ζαχαρίας, το οποίο χρησιμοποιείται στα δεδομένα από συγγενείς του, ή το Zackie, που χρησιμοποιείται από φίλους/αλληλέγγυους. Η αποφυγή ιδιαίτερα της κατονομασίας Zackie συνάδει με το ότι υποαντιπροσωπεύεται στα δεδομένα μια πτυχή της ταυτότητάς του, η queer περσόνα Zackie-oh που είχε δημιουργήσει.

Εκτός από την κατονομασία, σημαντική είναι η απόδοση ρόλου και η κοινωνική ταξινόμηση του Ζακ Κωστόπουλου, οι οποίες χρονολογικά παρουσιάζουν συμπληρωματική εικόνα ως προς τη συχνότητα εμφάνισής τους. Τα ειδησεογραφικά σάιτ στο σύνολό τους τις πρώτες δύο μέρες υιοθετούν το αρχικό αφήγημα, το οποίο φαίνεται να προέρχεται από αστυνομικές πηγές, αναπαριστώντας τον ως τοξικομανή ληστή και σπανιότερα τον αναπαριστούν ως ακτιβιστή.

Εξελικτικά, ενώ αρχικά αναπαρίσταται ως ληστής και δράστης (ή πιο σπάνια από τη δεύτερη μέρα και ως ακτιβιστής) και ταξινομείται κοινωνικά ως τοξικομανής, από τις 23/9 και μετά κυριαρχεί το ουδέτερο 33χρονος και δευτερευόντως παρουσιάζεται ως θύμα. Ωστόσο, η συχνότητα του τελευταίου είναι πολύ χαμηλότερη από εκείνη του ληστής τις πρώτες δύο μέρες και παράλληλα συνεχίζει να αναπαρίσταται και ως δράστης και ληστής. Φαίνεται δηλαδή ότι τα σάιτ υπό το βάρος των δημοσιευμένων στοιχείων κινούνται σε μια πιο ουδέτερη αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου, χωρίς όμως να ανασκευάζουν στην πλειονότητά τους το αρχικό αφήγημα.²

Οι άλλοι δύο βασικοί δρώντες δεν κατονομάζονται. Η κυρίαρχη αναπαράσταση του Σπυρίδωνος Δημόπουλου σε όλα τα σάιτ συνδέεται με την επαγγελματική του ιδιότητα, κάτι που συνάδει με την προσπάθεια περιορισμού των γεγονότων στο αρχικό αφήγημα της απόπειρας ληστείας, στην οποία ο ρόλος του είναι εκείνος του ιδιοκτήτη που είναι αναμενόμενο να υπερασπιστεί την ιδιοκτησία του. (Χαρακτηριστικά είναι και σχετικά άρθρα στα οποία συζητιέται το περιεχόμενο του όρου αυτοδικία, στο πλαίσιο της δικαιολόγησης των χτυπημάτων προς τον «ληστή»). Από την άλλη, ο Αθανάσιος Χορταριάς, ο οποίος από την ιδιότητά του δεν συνδέεται με το στενό γεγονός της υποτιθέμενης ληστείας, αλλά έχει κυρίαρχο ρόλο στην άσκηση βίας στον Ζακ Κωστόπουλο, αναπαρίσταται κυρίως με απροσδιοριστία. Έτσι, ένα κεντρικό πρόσωπο στα γεγονότα μένει στην αφάνεια και αποφεύγονται στοιχεία που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υποθέσεις για το ρόλο και τις πιθανές προθέσεις του.³

Γενικά, τα ειδησεογραφικά σάιτ ακολουθούν κοινή γραμμή σε σχέση με την αναπαράσταση των βασικών δρώντων. Παρ' όλα αυτά, εμφανίζουν διαφορές. Το Newsbeast, που αφιερώνει τον μεγαλύτερο αριθμό άρθρων για το θέμα, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μεταστροφής από το αρχικό αφήγημα του τοξικομανή

² Σχετική με την πολιτική αυτή της πλειονότητας των σάιτ είναι η παρατήρηση των Baker, Gabrielatos και McEnerly (2013: 255) ότι οι βρετανικές εφημερίδες τείνουν να αποφεύγουν την εμφανή προκατάληψη προς τους μουσουλμάνους και το Ισλάμ, αλλά ενισχύουν με έμμεσο τρόπο σχετικά αρνητικά στερέοτυπα.

³ Για παράδειγμα, δεν γίνεται αναφορά στο σώμα κειμένων που μελετήθηκε στο ότι ο Χορταριάς προβαίνει σε ομοφοβικές και ρατσιστικές αναρτήσεις στους λογαριασμούς του σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στο ότι, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πηγές, είναι στέλεχος ακροδεξιάς οργάνωσης.

ληστή στην αναπαράσταση του θύματος. Το Newsbomb υποβαθμίζει το θέμα σε σχέση με τα άλλα σάιτ και παράλληλα το περιορίζει στην αντιπαράθεση ενός ληστή με τον ιδιοκτήτη κοσμηματοπωλείου, επιμένοντας στην αναπαράσταση του ληστή και αποφεύγοντας άλλες αναπαραστάσεις, αντίθετα με τη δημόσια συζήτηση στην οποία το θέμα συνδέεται με ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού στη βάση της πιθανολογούμενης χρήσης ναρκωτικών ουσιών (η οποία δεν αποδείχθηκε από τις τοξικολογικές εξετάσεις) και του σεξουαλικού προσανατολισμού του Ζακ Κωστόπουλου. Το Protothema ακολουθεί παρόμοια προσέγγιση, παρόλο που αφιερώνει μεγάλο αριθμό άρθρων, καθώς δίνει έμφαση στους ρόλους σε αυτό που παρουσιάστηκε ως αρχικό γεγονός, αλλά είναι λίγο πιο ισορροπημένη καθώς δεν αποσιωπά τελείως άλλες πτυχές του θέματος. Διαφέρει επίσης από τα άλλα σάιτ ως προς την κατονομασία *Ζαχαρίας Κωστόπουλος*, μη αποδεχόμενο δηλαδή τον αυτοπροσδιορισμό του δρώντος με μια αποστασιοποιημένη προσέγγιση. Το News247 είναι το μόνο που, ενώ αρχικά αναπαριστά τον Ζακ Κωστόπουλο ως ληστή, στη συνέχεια επιχειρεί ρητά να ανασκευάσει την αρχική εκδοχή (Πολυμενέας και Φραγκάκη 2019). Επιπλέον, δίνει μεγαλύτερη έμφαση στον ρόλο του ακτιβιστή, δίνοντας στοιχεία για την ευρύτερη κοινωνική του δράση. Τέλος, το Newsit αναπαριστά τον Ζακ Κωστόπουλο με μεγαλύτερη ποικιλία γλωσσικών μέσων, αναδεικνύοντας και άλλους ρόλους (π.χ. *drag queen*), ενώ συχνότερα αναφέρεται στην οροθετικότητα, την οποία συνδέει με τον ακτιβισμό του, και στην πιθανολογούμενη χρήση ναρκωτικών ουσιών, ιδιαίτερα τις πρώτες δύο μέρες σε σχέση με την «απόπειρα ληστείας». Η ποικιλία αυτή, ωστόσο, δεν φαίνεται να συνδέεται με την ερμηνεία των γεγονότων, αλλά μάλλον επιζητεί την πρόκληση του ενδιαφέροντος των αναγνωστών.

Από τα παραπάνω προκύπτει σαφώς εκτεταμένη ασυμμετρία στην αναπαράσταση των βασικών δρώντων που μελετήθηκαν. Οι κυρίαρχες επιλογές αναπαράστασης υποστηρίζουν το αρχικό αφήγημα όπως υπαγορεύτηκε από αστυνομικές πηγές και αποκλείουν ερμηνείες των γεγονότων που θα μπορούσαν να προκύψουν με βάση άλλες πτυχές της ταυτότητας των δρώντων. Για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα του πώς διαχειρίστηκαν τα μέσα το γεγονός είναι απαραίτητο να μελετηθούν, επίσης, πεδία όπως οι κοινωνικές διαδικασίες ή η επιχειρηματολογία (πρβλ. KhoshraviNik 2010) στα ειδησεογραφικά σάιτ, αλλά και σε άλλα δεδομένα (π.χ. κοινωνικά δίκτυα). Ειδικότερα για τα δημοσιογραφικά κείμενα, σημαντική είναι και η μελέτη των πηγών (είδος, προέλευση, αξιοπιστία κ.λπ.). Στην κατεύθυνση αυτή κινείται η μελλοντική μας έρευνα.

Βιβλιογραφία

- Baker, Paul, Gabrielatos, Costas και Tony McEnery. 2013. *Discourse Analysis and Media Attitudes: The Representation of Islam in the British Press*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Γούτσος, Διονύσης και Γεωργία Φραγκάκη. 2015. *Εισαγωγή στη Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων*. Αθήνα: ΣΕΑΒ. <http://hdl.handle.net/11419/1932>
- Fragaki, Georgia. 2017. “‘Tragic event’ vs. ‘cowardly murder’: A longitudinal study of Golden Dawn’s lexicogrammatical choices and discourse strategies.” Στο Ourania Hatzidaki και Dionysis Goutsos (επιμ.), *Greece in Crisis: Combining Critical Discourse and Corpus Linguistics Perspectives*, 293–329. Amsterdam: John Benjamins.

- Halliday, M.A.K. και Christian Matthiessen. 2004. *An Introduction to Functional Grammar*. Third Edition. London: Hodder Arnold.
- KhosraviNik, Majid. 2010. “Actor descriptions, action attributions, and argumentation: towards a systematization of CDA analytical categories in the representation of social groups.” *Critical Discourse Studies* 7(1): 55–72.
- Πολυμενέας, Γιώργος και Γεωργία Φραγκάκη. 2019. ““Έπεσε πάνω στην Τζαμαρία και Τραυματίστηκε Θανάσιμα””: Αναπαραστάσεις και Επιστημική Στάση σε Ειδησεογραφικά Σάιτ και στο Twitter για τον Θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου”. Προφορική ανακοίνωση στο 14ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, 5-8 Σεπτεμβρίου.
- van Leeuwen, Theo. 2008. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.